

**ZAŠTITIMO
NAŠU DJECU:
PREVENCIJA I
BORBA PROTIV
NASILJA**

Ministarstvo
socijalnog staranja,
brige o porodici
i demografije

Autori: Ana Golubović Popović i Petar Pajković

Dizajn: Stefan Ćorac

Štampa: STR Progres

Tiraž: 500

Brošura dostupna na sajtu:

<https://iskra.org.me/index.php/biblioteka/brosure>

Brošura je dio projekta „Prevenција i intervencije za djecu, mlade i njihove roditelje” koji sprovodi NVO Crnogorska iskra, a koji finansira Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije.

Cilj brošure je pružiti osnovne informacije o zakonodavnom okviru koji se odnosi na zaštitu djece od nasilja, kao i prepoznavanju i razumijevanju različitih oblika nasilja nad djecom. Brošura nudi smjernice o vrstama nasilja, njihovim manifestacijama, uzrocima, indikatorima i posljedicama, s posebnim osvrtom na digitalno nasilje. Cilj je povećati svijest stručne i šire javnosti o ovom fenomenu i podstaći adekvatne reakcije u zaštiti djece.

POZDRAVNA PORUKA

Dragi roditelji, staratelji, prosvjetni radnici i svi koji brinete o djeci,

Djeca su srce svakog društva – njihova sigurnost, sreća i zdrav razvoj zavise od nas. Svako dijete zaslužuje da odrasta u okruženju punom ljubavi, podrške i razumijevanja, oslobođeno straha i nasilja. Nažalost, realnost je često drugačija, i mnoga djeca svakodnevno doživljavaju različite oblike nasilja i zanemarivanja.

Ova brošura je kreirana s ciljem da vas informiše, osnaži i podstakne na djelovanje. Kroz nju ćete saznati kako prepoznati znakove nasilja, razumjeti njegove posljedice i na vrijeme reagovati. Takođe, bavimo se i savremenim izazovima poput digitalnog nasilja i zavisnosti kod djece i mladih – problemima koji sve više pogađaju savremeno društvo.

Zaštita djece nije samo odgovornost pojedinca, već cijele zajednice. Svako od nas ima ključnu ulogu u stvaranju sigurnog i podsticajnog okruženja u kojem će djeca moći da odrastaju srećna, zdrava i zaštićena.

Zajedno možemo učiniti mnogo – jer svako dijete zaslužuje djetinjstvo bez straha.

SADRŽAJ:

- UVOD
- ZAKONODAVNI OKVIR
- VRSTE NASILJA NAD DJECOM
- VRSTE NASILJA PO MANIFESTACIJI
- FENOMEN NASILJA
- PORIJEKLO NASILJA
- OBLICI DIGITALNOG NASILJA
- INDIKATORI NASILJA NAD DJECOM
- POSLJEDICE NASILJA NAD DJECOM
- ZAKLJUČAK

UVOD

Djeca su najranjiviji članovi društva, a njihova sigurnost, zdrav razvoj i emocionalna stabilnost zavise od nas – roditelja, staratelja, nastavnika, stručnjaka i cijele zajednice. Odnos koji izgradimo s djecom, podrška koju im pružamo i okruženje u kojem odrastaju ključni su faktori za njihovu budućnost. Nažalost, mnogi mališani se suočavaju s različitim oblicima nasilja i zanemarivanja, koji mogu imati ozbiljne i dugotrajne posljedice po njihovo fizičko, emocionalno i psihološko zdravlje.

Nasilje nad djecom može se manifestovati na različite načine – fizičko kažnjavanje, emocionalno maltretiranje, seksualno zlostavljanje, zanemarivanje, vršnjačko nasilje, ali i digitalno nasilje koje je sve prisutnije u savremenom društvu. Bez obzira na oblik, svaki vid nasilja ostavlja dubok trag na djetetovu ličnost i može imati ozbiljne posljedice po njegovo samopouzdanje, mentalno zdravlje i sposobnost uspostavljanja zdravih odnosa u budućnosti.

Zaštita djece nije odgovornost samo porodice, već čitavog društva. Svako dijete ima pravo da odrasta u sigurnom, podsticajnom i ljubaznom okruženju, slobodno od straha i nasilja. Kroz edukaciju, podršku i zajedničko djelovanje, možemo stvoriti bolje uslove za zdrav i siguran razvoj djece i mladih.

ZAKONODAVNI OKVIR

Pojam nasilja nad djecom i mladima, šire poznat kao vršnjačko nasilje, nije posebno prepoznat u crnogorskom normativno-pravnom okviru. Kada se dogodi nasilje nad djecom i mladima, postupa se u skladu sa propisima kojima je uređeno pitanje nasilja u porodici, socijalne i dječje zaštite, postupanja prema maloljetnicima u krivičnom postupku i drugim propisima koji se odnose na pitanja nasilja.

Konvencija o pravima djeteta, usvojena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 20. novembra 1989. godine, jedan je od najznačajnijih međunarodnih dokumenata koje je Crna Gora ratifikovala a koja predstavljaju pravni okvir za zaštitu prava i interesa djece. Strane ugovornice se članom 17 obavezuju da će dijete imati pristup informacijama i materijalima koji su „usmjereni na razvoj njegovog socijalnog, duhovnog i moralnog dobra i fizičkog i mentalnog zdravlja“.

Ustav Crne Gore nalaže da je svako „obavezan da poštuje prava i slobode drugih“ (član 6 stav 3). Takođe, jemči se „nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava“ kao i da niko ne smije biti podvrgnut „ponižavajućem postupanju“.

Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti propisuje da se posebno štiti „dijete koje je žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva“ (član 4 stav 2 tačka 1 alineja 6) i „mlado lice kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite“ (član 4 stav 2 tačka 1a alineja 2).

Porodični zakon nalaže da je država „dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i diskriminacije“ (član 5 stav 3). Takođe, „zabranjena je neposredna i posredna diskriminacija djeteta ili grupe djece“ (član 5a) a „svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se direktno ili indirektno tiču djeteta“ (član 5b).

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici utvrđuje oblike nasilja koji mogu postojati u porodici i definiše zaštitne mjere u cilju uspostavljanja uslova za bezbjedan život. Ističe se dužnost organa i ustanova da bez odlaganja, pruže zaštitu i pomoć žrtvi nasilja u skladu sa svojim nadležnostima. U kontekstu nasilja koje se vrši nad djecom i mladima može se uzeti član 9 ovog zakona kojim se nalaže da su državni organ, drugi organ, zdravstvena, obrazovna i druga ustanova dužni „da prijave policiji učinjeno nasilje za koje saznaju u vršenju poslova iz svojenadležnosti“.

Opšti Zakon o obrazovanju i vaspitanju propisuje da „u ustanovi nije dozvoljeno: fizičko, psihičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje djece i učenika; fizičko kažnjavanje i vrijeđanje ličnosti, odnosno seksualna zloupotreba djece i učenika ili zaposlenih i svaki drugi oblik diskriminacije u smislu zakona“ (član 9a). Među pravima koja škola obezbjeđuje učenicima se navodi i ono „na zaštitu od svih vrsta nasilja u školi, diskriminacije, zlostavljanja i zanemarivanja“ (član 97 stav 1 tačka 8).

Opšti Zakon o obrazovanju i vaspitanju propisuje da „u ustanovi nije dozvoljeno: fizičko, psihičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje djece i učenika; fizičko kažnjavanje i vrijeđanje ličnosti, odnosno seksualna zloupotreba djece i učenika ili zaposlenih i svaki drugi oblik diskriminacije u smislu zakona“ (član 9a). Među pravima koja škola obezbjeđuje učenicima se navodi i ono „na zaštitu od svih vrsta nasilja u školi, diskriminacije, zlostavljanja i zanemarivanja“ (član 97 stav 1 tačka 8).

Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku uređuje postupanje prema maloljetniku kao učiniocu krivičnog djela, djetetu i maloljetniku kao učesniku u postupku a u cilju njihove rehabilitacije i socijalne reintegracije (član 1). Podstiče se izricanje alternativnih mjera odnosno opomena i vaspitnih naloga a cilj je da se njihovom primjenom djeluje na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična djela (član 9).

Zakon o zabrani diskriminacije istu definiše kao „svako neopravdano, pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima“ (član 2 stav 2).

Zakon o medijima u djelu koji se tiče izvještavanja o djeci i maloljetnim licima ističe da su mediji dužni da štite njihov integritet. Dalje se navodi da „medijski sadržaj koji može ugroziti zdravstveni, moralni, intelektualni, emotivni i socijalni razvoj djeteta, odnosno maloljetnika mora biti unaprijed jasno i vidno označen kao takav i distribuiran na način za koji je najmanje vjerovatno da će ga dijete, odnosno maloljetnik koristiti.

Zakon o mladima ukazuje da javni interes u oblasti omladinske politike između ostalog predstavljaju „promocija zdravih stilova života i volonterizma kod mladih“ kao i „podsticanje drugih oblasti od značaja za razvoj mladih“ (član 5 stav 1 tačke 9 i 10).

Krivični zakonik propisuje kaznu zatvora od šest mjeseci do 5 godina onome „ko grubim vrijeđanjem ili zlostavljanjem drugog, vršenjem nasilja prema drugom, izazivanjem tuče ili drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrozi spokojstvo građana ili remeti javni red i mir, ukoliko je to izvršeno u grupi ili je nekom licu nanesena laka tjelesna povreda ili je došlo do teškog ponižavanja građana“ (član 399). Nanošenjem teških tjelesnih povreda, a u odnosu na posljedice istih, propisuje se kazna zatvora od 3 mjeseca do 12 godina (član 151), nanošenjem lakih tjelesnih povreda propisuju se novčane kazne ili kazna zatvora do tri godine (član 152), dok se za samo učestvovanje u tuči propisuje kazna od 3 mjeseca do 3 godine (član 153). Takođe, krivičnoj odgovornosti podliježu i neovlašćeno prisluškivanje i snimanje (član 173), fotografisanje (član 174), objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka (član 175) kao i neovlašćeno prikupljanje i korišćenje ličnih podataka (član 176).

VRSTE NASILJA NAD DJECOM

Porodično nasilje

Porodica je osnovna ćelija društva, a u njoj se oblikuju osnovni obrasci ponašanja, vrijednosti i stavovi. U savremenim uslovima, porodica se suočava s brojnim izazovima koji mogu dovesti do nasilja. Porodica je najpogodnija sredina za ispoljavanje nasilja, jer je zatvorena, intimna i u velikoj mjeri vezana za rodne i tradicionalne norme. Iako nema univerzalnog modela porodice u kojoj se nasilje nad djecom vrši, mnogi faktori, kao što su spoljašnji uticaji, društveni pritisci i unutrašnji problemi, mogu doprinijeti ovom fenomenu.

Nasilje u obrazovno-vaspitnim ustanovama

Nasilje u obrazovno-vaspitnim ustanovama obuhvata sve oblike nasilja koji se javljaju u školama, predškolskim ustanovama i drugim obrazovnim institucijama. Ovo nasilje je dugo bilo zanemarivano, ali se s vremenom počelo prepoznavati kao ozbiljan problem. Nasilje u obrazovnim institucijama može biti fizičko, verbalno, socijalno ili čak institucionalno, a uzroci su često povezani s neorganizovanošću sistema da adekvatno reaguje na nasilje. Kada govorimo o nasilju u školskoj sredini u osnovi se zapažaju njegova dva oblika: nasilje od strane nastavnčkog i drugog školskog osoblja nad djecom i nasilje u školi koje se javlja u obliku tuča i nasilničkog ponašanja samih đaka („vršnjačko nasilje”).

Digitalno nasilje

Digitalno nasilje je relativno nov oblik nasilja koji se pojavljuje s razvojem tehnologije i društvenih mreža. Ono obuhvata različite oblike nasilja uz pomoć digitalnih tehnologija, uključujući cyberbullying, ucenjivanje i dječiju pornografiju. U savremenom društvu, posebno nakon pandemije, digitalno nasilje je postalo jedan od najizraženijih problema, sa posledicama koje mogu biti jednako ozbiljne kao fizičko nasilje.

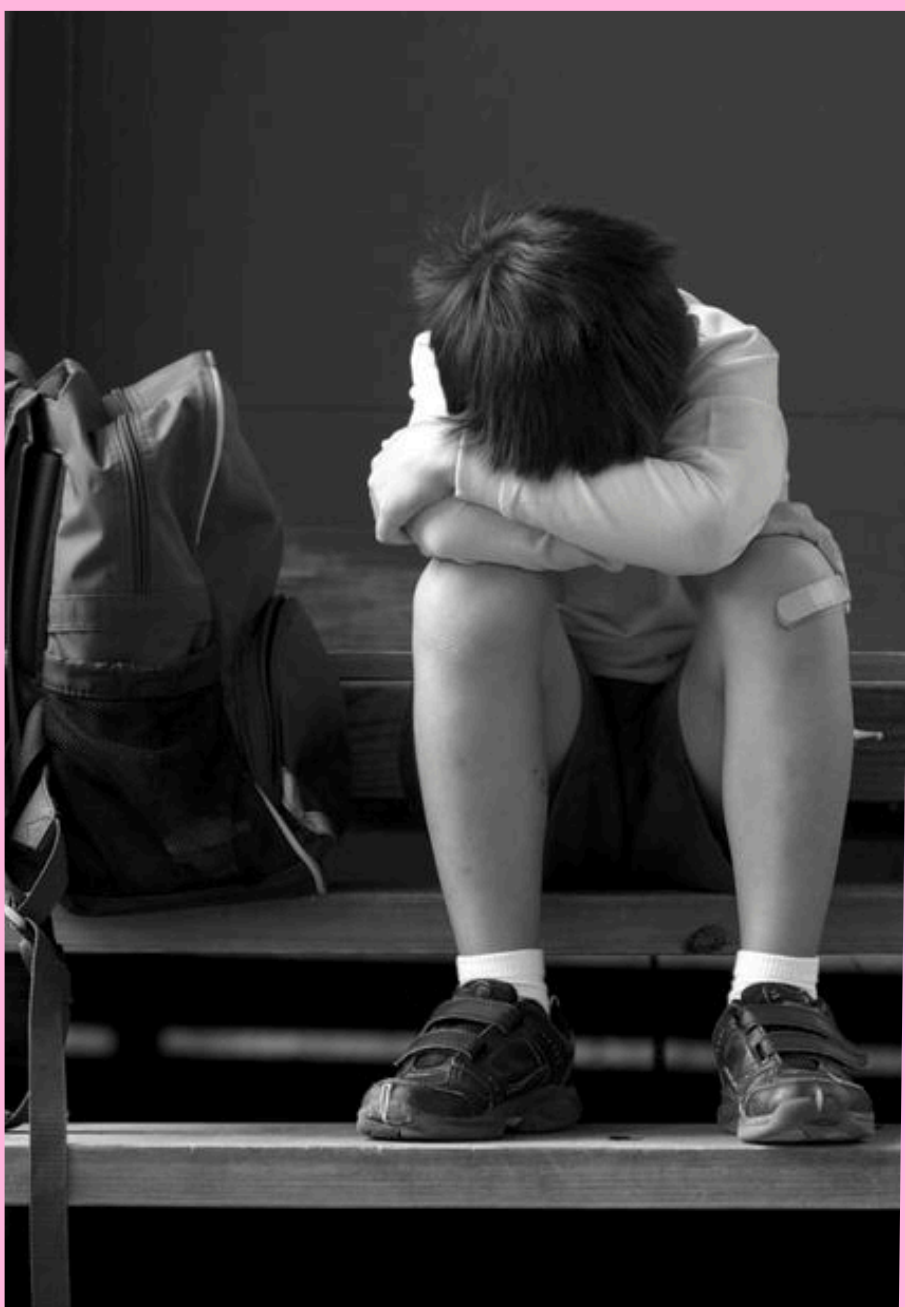
VRSTE NASILJA PO MANIFESTACIJI

Fizičko nasilje nad djecom

Fizičko nasilje obuhvata upotrebu sile prema djetetu, uključujući udaranje, guranje, šamaranje, paljenje i druge oblike fizičkog zlostavljanja. Ovo nasilje je obično najlakše prepoznati zbog vidljivih povreda, ali može imati ozbiljne dugoročne posljedice po fizičko i psihičko zdravlje djeteta. Fizičke povrede mogu biti od lakih modrica do teških tjelesnih povreda, a u ekstremnim slučajevima mogu izazvati smrt.

Emocionalno-psihičko nasilje

Emocionalno-psihičko nasilje se često manifestuje kroz verbalno zlostavljanje, ponižavanje i emocionalnu manipulaciju. Ovaj oblik nasilja je teže prepoznati, jer ne ostavlja vidljive tragove, ali može imati ozbiljne dugoročne posljedice po psihološki razvoj djeteta. Žrtve ovog nasilja često pate od anksioznosti, poremećaja sna i drugih emocionalnih problema.

Seksualno nasilje

Seksualno zlostavljanje uključuje sve oblike seksualnog nasilja prema djeci, uključujući fizičke, verbalne i gestovne oblike. Ovaj oblik nasilja je najteže prepoznati i najčešće se ne prijavljuje zbog straha žrtve od odmazde ili stida. Posledice seksualnog nasilja su duboko traumatične i mogu trajati tokom cijelog života žrtve. Seksualno nasilje: Krovni termin koji se odnosi na sve oblike seksualne viktimizacije odraslih žena, muškaraca i djece, uključujući različite oblike seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja djece.

Seksualno zlostavljanje djeteta postaje seksualno iskorišćavanje kada druga strana ostvaruje korist od seksualne aktivnosti u kojoj učestvuje dijete. To obuhvata čino ve kao što su eksploatacija djeteta ili adolescenta u svrhu prostitucije i/ili materijal koji prikazuje seksualno zlostavljanje djeteta.

Maltretiranje

Maltretiranje (uključujući nasilno kažnjavanje) uključuje fizičko, seksualno i psihološko/emocionalno nasilje, zanemarivanje odojčadi, djece i adolescenata od strane roditelja, lica koja o njima brinu i drugih figura od autoriteta, najčešće kod kuće, ali i u okruženjima kao što su škole i domovi za nezbrinutu djecu.

Zanemarivanje

Zanemarivanje uključuje propust da se djetetu ili mladoj osobi obezbijedi adekvatan standard ishrane, medicinske njege, odjeće, skloništa ili nadzora u mjeri u kojoj je zdravlje ili razvoj djeteta značajno narušen ili doveden u ozbiljnu opasnost.

Dječji brak

Dječji brak: „Svaki brak u kojem makar jedna strana nije navršila 18 godina starosti. Dječji brak se smatra oblikom prisilnog braka, s obzirom na to da jedna i/ili obje strane nijesu dale puni, slobodni i informisani pristanak.”

Institucionalno zlostavljanje

Institucionalno zlostavljanje je maltretiranje djece od strane sistema moći i dešava se u ustanovama gde se djeca nalaze ili se mogu naći.

Zlostavljanje djece na mreži

Zlostavljanje djece na mreži je jedinstven oblik zlostavljanja djece poznat i kao „sajberzlostavljanje“ zbog svoje virtuelne, distancirane i anonimne prirode. Takvo zlostavljanje se možda neće desiti licem u lice, niti nužno zahtijeva fizički kontakt. Međutim, zlostavljanje na mreži može dovesti do negativnih direktnih posledica u vidu „grooming,“ silovanja, prisilnog seksualnog akta, uznemiravanja, itd.

FENOMEN NASILJA

Nasilje je prisutno u ljudskom društvu od davnina i predmet je različitih istraživanja i analiza. Iako postoji u svim kulturama i društvima, još uvijek ne postoji univerzalna definicija koja bi u potpunosti obuhvatila njegovu složenost. Svaka naučna disciplina doprinosi boljem razumijevanju nasilja, a istraživanja su najčešće usmjerena na njegovu prevenciju, smanjenje i saniranje posljedica.

Zbog različitih oblika nasilja i njegovih društvenih posljedica, teško je navesti samo jednu definiciju koja bi ga precizno opisala. Opšteprihvaćeno je da nasilje podrazumijeva upotrebu fizičke, emocionalne ili psihološke sile s ciljem nanošenja štete drugoj osobi, prisiljavanja ili zastrašivanja. Pored fizičkog nasilja, sve više se prepoznaju i drugi oblici, poput emocionalnog, seksualnog i digitalnog nasilja, koji ostavljaju ozbiljne posljedice na pojedinca i društvo u cjelini. Etimološki gledano, termin „nasilje” potiče od riječi koje označavaju silu i snagu. Iako te riječi mogu imati i pozitivno značenje, u kontekstu nasilja one se uglavnom tumače kao destruktivne i negativne.

Nasilje narušava osnovna ljudska prava, poput slobode, sigurnosti i dostojanstva. Neke definicije nasilja naglašavaju **ograničavanje slobode pojedinca**. Smatra se da je nasilje svaki čin koji ozbiljno ugrožava nečiju slobodu odlučivanja, izbora ili djelovanja, te koji osobu svodi na sredstvo za ostvarivanje nečijih ciljeva. Ova perspektiva ukazuje na manipulativni aspekt nasilja, gdje nasilnik nastoji dominirati i kontrolisati drugu osobu, narušavajući njeno pravo na autonomiju i samostalnost.

Benigna agresivnost smatra se instinktivnom reakcijom na prijetnju, koja služi samoodbrani i opstanku, dok se **Maligna agresivnost** definiše kao destruktivna sila koja nanosi štetu i pojedincu i društvu. Savremeni pristupi problemu nasilja naglašavaju potrebu za jačanjem empatije, socijalne odgovornosti i mehanizama zaštite kako bi se nasilje spriječilo i umanjile njegove posljedice.

PORIJEKLO NASILJA

Jedno od ključnih pitanja u proučavanju nasilja jeste da li je ono urođeno ljudskoj prirodi ili se stiče kroz socijalizaciju i životna iskustva. Dok neki smatraju da je agresivnost biološki uslovljena i da svaki čovjek ima potencijal za agresivno ponašanje, drugi ističu da je nasilje naučeno i podstaknuto društvenim okolnostima. Prema teorijama socijalnog učenja, pojedinci usvajaju nasilne obrasce ponašanja posmatranjem drugih, naročito ako takvo ponašanje donosi određene koristi ili prolazi nekažnjeno.

Naučna istraživanja sugerišu da su i genetika i okolina značajni faktori u oblikovanju nasilnog ponašanja. Genetske predispozicije mogu uticati na sklonost ka agresiji, ali odgoj, društvene norme i lična iskustva igraju ključnu ulogu u razvoju nasilnih ili nenasilnih obrazaca ponašanja. Postavlja se i pitanje da li je nasilja bilo više u prošlosti ili danas. Dok neki smatraju da je društvo civilizacijskim napretkom smanjilo učestalost nasilja, drugi ističu da su se pojavili novi oblici, poput digitalnog nasilja (cyberbullyinga), koje može imati jednako ozbiljne posljedice kao i fizičko nasilje. Razvoj interneta i društvenih mreža omogućio je novi prostor za agresivno i manipulativno ponašanje, pri čemu žrtve često ostaju bez adekvatne zaštite.

Značenje izraza „dijete”

„Svako lice koje nije navršilo 18 godina života”. Pojam djeteta nije univerzalno definisan, jer je njegov nastanak, razvoj i položaj direktno zavisano od društveno-političkog sistema u kojem se rodi i živi. Dijete je ranije shvatano kao ljudsko biće nastalo iz partnerskih odnosa, ali u savremenom društvu ovo značenje se proširilo. Danas dijete može nastati iz surogat zajednice ili vantjelesnom oplodnjom. U mnogim državama, dijete se definiše kao ljudsko biće koje nije navršilo 18 godina života, ukoliko zakon ne nalaže ranije sticanje punoljetstva.

Značenje izraza „nasilje”

„Svaki oblik fizičkog ili mentalnog nasilja, povrijeđivanja i zlostavljanja, zanemarivanja ili zanemarujućeg postupanja, maltretiranja ili eksploatacije, uključujući seksualno zlostavljanje”. Nasilje nad djecom se u stručnoj literaturi definise na više načina, ali se u osnovi odnosi na bilo koji oblik fizičke, psihičke ili emocionalne sile koja nanosi bol, povređuje zdravlje ili ugrožava razvoj djeteta. Nasilje se smatra društvenom devijacijom koja se mijenja s razvojem društva, a sa napretkom tehnologije pojavljuju se novi oblici nasilja.

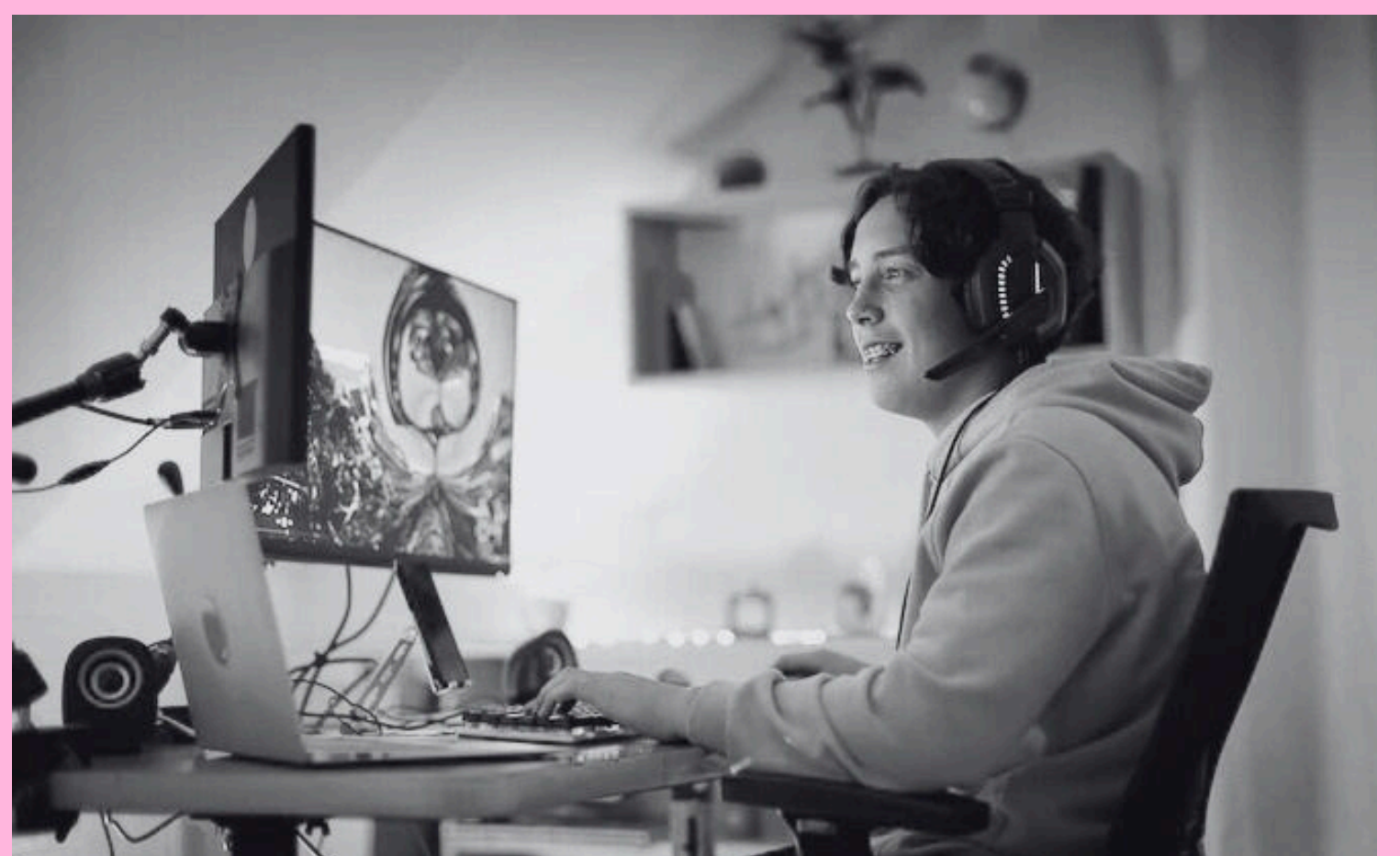
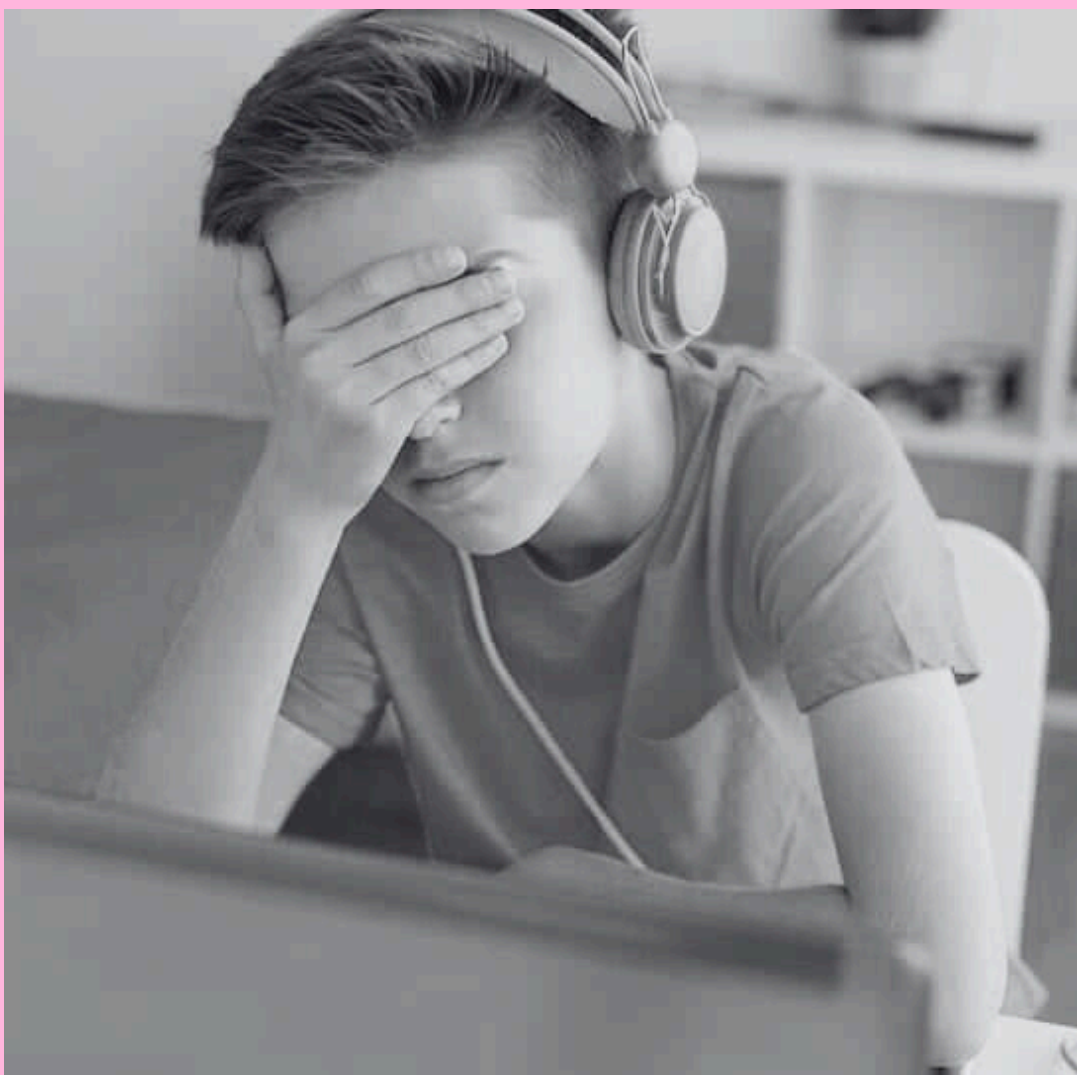

OBlici DIGITALNOG NASILJA

Digitalno nasilje se može ispoljiti na mnogo različitih načina. Ovoj vrsti nasilja pogoduje mogućnost kombinovanja različitih medija (oruđa) preko kojih se može djelovati na žrtvu.

Ukoliko razmatramo sve uzrasne grupe, mediji koji se najčešće koriste su:

- Društvene mreže i mreže za deljenje sadržaja (YouTube, Instagram, FB, X,...)
- Aplikacije za slanje poruka (SMS) i instant poruka (WhatsApp, Viber,...)
- Sobe za četovanje, forumi, blogovi...
- Mrežne video-igre,
- E-mail servisi..

Oblici:

Elektronske poruke – uvredljive, prijeteće, ocrnjivanje i optuživanje drugog slanjem glasina i laži, da bi se nekome uništila reputacija ili pokvarili odnosi sa drugima;

Lažno predstavljanje - nasilnici se predstavljaju kao druga osoba (npr. koristeći nadimak žrtve), čineći stvari koje žrtvi uništavaju ugled ili je dovode u sukob sa drugima;

Indiskrecija – otkrivanje nećijih tajni, podataka i slika koji nisu namijenjeni drugima

Isključivanje – izbacivanje nekoga iz foruma, diskusione liste i sl.

Slanje neprimjerenih seksualnih poruka (sexting) djeci

„Live streaming“ (prenos uživo u realnom vremenu) sadržaja sa elementima nasilja - fizičkog ili seksualnog zlostavljanja

Online ankete ili pitanja sa uvredljivom ili ponižavajućom sadržinom

Objavljivanje oglasa ili postavljanje poruka;

Slanje virusa;

Vrbovanje - Gruming (eng. grooming) uspostavljanje odnosa povjerenja i emocionalne povezanosti između djeteta i odrasle osobe, s ciljem vrbovanja i iskorištavanja u seksualne svrhe.

INDIKATORI NASILJA NAD DJECOM

Fizički indikatori

- hronična glad, higijenska zapuštenost ili neodgovarajuće odijevanje;
- neočekivane i drastične promjene u težini;
- neuhranjeno dijete ili dijete koje slabo napreduje u rastu;
- poremećaji ishrane;
- zastoj u rastu.

Porodični indikatori

- roditelj zlostavljan u djetinjstvu;
 - veoma mladi roditelji;
 - nedostatak roditeljskog znanja;
 - nerealistična očekivanja od djeteta;
 - zloupotreba alkohola ili droga;
 - roditelj doživljava dijete kao pokvareno, zlo.
-
- česte krize;
 - roditelji pretjerano ograničavaju društvene aktivnosti djeteta;
 - zamjena uloga roditelja i djeteta;
 - izolovana porodica;
 - teškoće u komunikaciji i nedostatak vještina za rješavanje problema;
 - mentalna bolest u porodici (psihoza, depresija...);
 - roditelj ili staratelj je mentalno poremećen;
 - nezaposlenost roditelja i finansijski problemi;
 - nasilje među supružnicima;
 - hronična bračna nesloga.

Bihevioralni indikatori

- dijete direktno saopštava da je zlostavljano ili zanemarivano;
- dijete ispoljava strah od dodira;
- dijete ispoljava neuobičajen strah ili zabrinutost kada drugo dijete plače;
- ponovljeni ili neobjašnjivi izostanci iz ustanove;
- ekstremi u ponašanju kao što je: agresivno ponašanje, povlačenje, depresija,
- autodestruktivno ponašanje, strah od roditelja;
- bježanje od kuće;
- stalni umor i nezainteresovanost;
- prostitucija adolescenata;
- poremećaji navika (sisanje palca, tikovi...);
- neurotične reakcije (poremećaji spavanja, histerične i fobične reakcije...);
- učestalo kašnjenje ili izostanci iz ustanove;
- poremećaji govora;
- noćno mokrenje i drugi oblici regresivnog ponašanja;
- sklonost samopovređivanju;
- povlačenje ili agresija;
- izbjegavanje povratka kući;
- izbegavanje fizičkog kontakta;
- suicidalne misli i gestovi;
- verbalizacija suicidalnih namjera

POSljedICE NASILJA NAD DJECOM

Posljedice nasilja nad djecom su duboko ukorijenjene i često traju tokom cijelog života. Trauma koju djeca proživljavaju može ostaviti dugotrajne psihološke, fizičke i emocionalne ožiljke koji se manifestuju kroz različite oblike ponašanja i mentalnih smetnji. Svaki oblik nasilja, bilo da se radi o fizičkom, emocionalnom, seksualnom, verbalnom, vršnjačkom nasilju ili nasilju na internetu, može ozbiljno narušiti emocionalni i mentalni razvoj djeteta. Posljedice su različite, ali uvijek duboke i destruktivne za dalji život djeteta.

Fizičko nasilje

Fizičko nasilje nad djecom može imati ozbiljne posljedice koje nisu uvijek odmah vidljive. Povrede koje nastaju uslijed nasilja mogu biti lako prepoznatljive, poput modrica ili ogrebotina, ali postoji i niz unutrašnjih povreda koje se ne mogu odmah uočiti. Pored fizičkih simptoma, djeca koja su izložena fizičkom nasilju često razvijaju psihološke smetnje koje mogu uključivati nisko samopoštovanje, strah, tjeskobu i nesigurnost. Uz to, djeca koja doživljavaju fizičko nasilje mogu razviti dugoročne probleme sa zdravljem, uključujući poremećaje u spavanju, povećanu osjetljivost na stres i poteškoće u odnosima sa drugima.

Psihološko nasilje

Psihološko nasilje može biti izuzetno teško za uočiti, jer ne ostavlja fizičke tragove. Ipak, posljedice ovakvog nasilja su duboke i dugoročne. Djeca koja su izložena psihološkom nasilju često pate od niskog samopouzdanja, depresije, anksioznosti i teškoća u uspostavljanju zdravih međuljudskih odnosa. Dugotrajno psihološko zlostavljanje može izazvati ozbiljne emotivne smetnje, uključujući poremećaje u ponašanju, zavisnosti i agresivnost. Takođe, ove posljedice mogu se prenijeti na buduće generacije, stvarajući ciklus zlostavljanja u porodici.

Seksualno nasilje

Posljedice seksualnog nasilja mogu biti kratkoročne, srednjoročne i dugoročne. Djeca koja su žrtve seksualnog nasilja često pokazuju simptome poput povučенosti, agresivnosti, poremećaja u spavanju i problema sa školom. Dugoročne posljedice mogu uključivati posttraumatski stresni poremećaj (PTSP), depresiju, anksioznost, poremećaje u odnosima sa drugima, kao i povećani rizik od budućih mentalnih problema i poremećaja u ponašanju. Djeca koja su žrtve seksualnog nasilja često se suočavaju sa sramom i osjećajem krivice, što može dodatno otežati njihov oporavak.

Vršnjačko nasilje

Vršnjačko nasilje je jedan od najčešćih oblika nasilja u školama i može imati ozbiljne posljedice na emocionalni razvoj djece. Djeca koja su žrtve vršnjačkog nasilja često razvijaju nisko samopoštovanje, strah od škole, socijalnu izolaciju i depresiju. U nekim slučajevima, vršnjačko nasilje može dovesti do toga da dijete razvije probleme sa ponašanjem, poput agresije ili povlačenja. Dugotrajna izloženost nasilju može ozbiljno utjecati na sposobnost djeteta da razvija zdrave socijalne vještine i uspostavlja međuljudske odnose.

Zanemarivanje i zlostavljanje

Zanemarivanje i zlostavljanje djece su oblik nasilja koji ima teške fizičke, emocionalne i psihološke posljedice. Djeca koja su zanemarivana često pate od problema sa zdravljem, od slabijeg rasta do ozbiljnih hroničnih bolesti. Emocionalne posljedice zanemarivanja mogu biti izuzetno ozbiljne, uključujući poteškoće u razvijanju samopouzdanja, depresiju i anksioznost. Ovakva djeca često postaju društveno povučena i imaju problema sa izgradnjom zdravih odnosa sa drugima.

Ekstremno nasilje

Ekstremno nasilje, kao što su teške povrede, torture ili smrtni slučajevi, ostavlja trajne psihološke ožiljke na djeci koja su ga doživjela. Takva djeca često pate od posttraumatskog stresnog poremećaja, emocionalne blokade, teške depresije, kao i brojnih socijalnih problema. Posljedice ekstremnog nasilja mogu se manifestovati u svim aspektima života, uključujući probleme sa obrazovanjem, socijalnim odnosima, zdravljem i zapošljavanjem u odrasloj dobi. Zlostavljana djeca često nose posljedice svojih trauma kroz cijeli život. Razvijaju nesigurnost, osjećaj bespomoćnosti, negativnu sliku o sebi i svijetu, što može dovesti do problema u odrasloj dobi, uključujući psihičke poremećaje, loše socijalne vještine i poteškoće u izgradnji stabilnih međuljudskih odnosa.

Nasilje na internetu

Nasilje na internetu, poznato kao cyberbullying, takođe ostavlja duboke psihološke ožiljke na djecu. Ovaj oblik nasilja uključuje prijetnje, uvrede, širenje lažnih informacija i druge oblike zlostavljanja putem internet platformi. Posljedice cyberbullyinga mogu uključivati smanjenje samopouzdanja, socijalnu izolaciju, depresiju, pa čak i samoubilačke misli. Djeca koja su žrtve nasilja na internetu često se osjećaju bespomoćno i pretrpjela emocionalna trauma može im otežati stvaranje zdravih odnosa u stvarnom životu.

ZAKLJUČAK

Zaštita djece od nasilja, zanemarivanja i savremenih oblika zavisnosti nije samo moralna, već i društvena obaveza svih nas. Svako dijete zaslužuje da odrasta u sigurnom, podržavajućem i podsticajnom okruženju, u kojem će se osjećati voljeno, poštovano i zaštićeno.

Prepoznavanje znakova nasilja i zavisnosti, pravovremena reakcija i adekvatna podrška mogu napraviti ogromnu razliku u životu djeteta. Zato je važno da kao roditelji, staratelji, prosvjetni radnici i članovi zajednice budemo informisani, osjetljivi i spremni da djelujemo. Zajedničkim naporima možemo stvoriti društvo u kojem će svako dijete imati priliku da se razvija u zdravu, srećnu i stabilnu osobu.

Djeca su naša budućnost – hajde da im omogućimo sigurno i bezbrižno djetinjstvo koje zaslužuju!

NVO Crnogorska iskra pruža djeci koja se nalaze u riziku sigurno okruženje, stvarajući utočište koje je utemeljeno na ljubavi, poštovanju i zaštiti njihovih prava. Kroz različite programe i projekte, organizacija obezbjeđuje stručnu pomoć i podršku djeci koja su izložena nasilju ili drugom obliku zlostavljanja. Stručnjaci iz oblasti socijalne zaštite i psihologije rade sa djecom, pružajući im emocionalnu i psihološku pomoć, dok je saradnja sa Centrom za socijalni rad u Beranama dodatno osnažena adaptacijom prostorija za prijem djece. NVO Crnogorska iskra se posvećuje izgradnji sigurnog i zdravog društva u kojem će svako dijete imati šansu za srećno i bezbrižno odrastanje.

Pozivamo vas da nam se obratite ukoliko su vam potrebni podrška ili pomoć.

Naša organizacija je tu da pruži pomoć svima koji se suočavaju sa izazovima.

Ne ustručavajte se da nas kontaktirate ili posjetite našu kancelariju.

ADRESA: Ulica Park IV, broj 1, Berane

RADNO VRIJEME: 9-16 časova

KONTAKT TELEFON: 068-415-343

E-MAIL: nvocrnogorskaiskra@gmail.com

WEB STRANICA: www.iskra.org.me

FACEBOOK: NVO Crnogorska Iskra Berane

INSTAGRAM: [iskra.nvo](https://www.instagram.com/iskra.nvo)

YOUTUBE: [NVO Iskra](https://www.youtube.com/NVO%20Iskra)

X: [iskra_nvo](https://twitter.com/iskra_nvo)